

Nr 139.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Folkbokföringen: Viss tillfällig personal vid länsstyrelserna m. m. för budgetåret 1947/48; given Stockholms slott den 28 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1947.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Mossberg, anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

Genom beslut av 1945 års riksdag (prop. 282, r. skr. nr 466) anvisades för budgetåret 1945/46 bland annat för bestridande huvudsakligen av personalkostnaderna vid uppläggning av de nya folkbokföringsregistren ett belopp av 1 350 000 kronor till viss tillfällig personal vid länsstyrelserna. Vidare har genom beslut av 1946 års riksdag (prop. 266, r. skr. nr 420) för budgetåret 1946/47 anvisats bland annat ett förslagsanslag å 1 095 000 kronor för samma ändamål. Av sistnämnda belopp avsågos 983 000 kronor till avlöning åt den tillfälliga personal, som vid länsstyrelserna under tiden för det fortsatta

uppläggningsarbetet erfordrades utöver den fasta personalen vid länsstyrelsernas folkbokföringsavdelningar, samt avrundat 112 000 kronor till hyra av präglingsmaskiner.

I skrivelse den 25 februari 1947 har *statistiska centralbyrån* anmält, att tidsschemat för det fortsatta uppläggningsarbetet vid länsbyråerna icke kunna följas, vilket medfört en eftersläpning i arbetet, samt att kostnaderna framför allt för arbetet med de tryckande registrens aktualisering blivit högre än beräknat. Dessa omständigheter komme att medföra ett överskridande av det för budgetåret 1946/47 anvisade anslaget.

Vidare har *statistiska centralbyrån* gjort framställning om medelsanvisning för budgetåret 1947/48 med 550 000 kronor för slutförande av vissa uppläggningsarbeten, vilka beräknades icke kunna medhinnas under innevarande budgetår.

Om den fastställda planen för arbetets bedrivande har *centralbyrån* anfört följande.

Enligt den av *centralbyrån* framlagda planen beräknades det under budgetåret 1945/46 påbörjade arbetet med upprättande av tryckande register över fysiska personer (personplåtregister) skola kunna slutföras i huvudsak, såvitt angår det egentliga präglingsarbetet, under loppet av juli månad 1946 samt i övrigt, d. v. s. såvitt angår arbetet med plåtregistrens aktualisering och slutgiltiga uppordnande under påföljande augusti månad. Inom sistnämnda tidrymd beräknades även ett kortregister över befolkningen skola kunna vara färdigställt å länsbyråerna.

Därutöver beräknades följande nya uppläggningsarbeten skola kunna komma till utförande eller påbörjas under budgetåret 1946/47: födelsenumrering av den inom riket kyrkobokförda befolkningen, tillprägling å personplåtarna av uppgifter rörande personernas fastställda födelsenummer ävensom rörande bostadsfastigheternas belägenhet i rote,prägling och ordnande till register av tryckplåtar över fastigheter, juridiska personer och rörelseidkare samt tryckning av medborgarkort ävensom av avtryckskort till vissa hjälpkortregister över befolkningen, nämligen pastorsämbetenas församlingsregister, de lokala skattemyndigheternas befolkningsregister, länsbyråernas nummer- eller adressregister samt riksbyråns sökregister; tryckning beräknades vidare skola påbörjas av avtryckskort till de lokala skattemyndigheternas hjälpkortregister över fastigheterna, medan arbetet med dessa registers sortering förutsattes skola ske under budgetåret 1947/48. Ytterligare borde enligt den framlagda planen personplåtregistrens uppgifter rörande yrke eller titel, vilka grundade sig å församlingsboken, aktualiseras med stöd av särskilda av mantalskrivningsförrättarna införda anteckningar i de tryckta stommarna till mantalslängden för år 1947.

I fråga om möjligheterna att i sin helhet genomföra det planerade uppläggningsarbetet under budgetåret 1946/47, gjordes i skrivelsen vissa reservationer under hänvisning till den osäkerhet, som vidlådde de gjorda beräkningarna.

I fråga om orsakerna till överskridandet av anslaget för innevarande budgetår anför *centralbyrån* i huvudsak följande.

Enligt inkomna rapporter pågick arbetet med den första etappen av aktualiseringen — den s. k. engångsaktualiseringen med stöd av tilläggsuppgifter, inkomna under första halvåret 1946 — vilket arbete beräknats kunna vara

slutfört under loppet av augusti 1946, i stor utsträckning allttjämt i medio av september månad. Den nedskärning av den tillfälliga personalkadern från omkring 540 till 280 biträden, vilken beräknats skola kunna äga rum vid ingången av budgetåret 1946/47, har vidare till följd av det försenade slutförandet av det under budgetåret 1945/46 påbörjade präglingarbetet i allmänhet icke kunnat genomföras förr än vid en senare tidpunkt. En successiv utökning av personalkadern till något fler än 400 biträden har därpå efter viss kortare tids förlopp måst ske för att erforderlig justering av registren skulle medhinnas, innan avsedda tryckningsarbeten (debetsedelstryckning och tryckning av stommor till mantalslängder samt av slutliga mantalslängder) måste påbörjas.

Det opåräknat stora personalbehovet under tiden efter präglingarbetenas slutförande är otvivelaktigt i viss utsträckning att hänföra till det komplicerade sorteringsarbete (»clearingförfarande»), vilket nödvändiggjorts såsom ett led i aktualiseringsförfarandet genom den lagring av inkomna tilläggsuppgifter, som måst äga rum under första halvåret 1946, medan arbetet med plåtregistrens uppläggning ännu pågick; ett sammanförande och ordnande samt en utväxling mellan olika län av inkomna tilläggsuppgifter avseende en och samma person har därvid varit nödvändigt, vilket visat sig i praktiken verka i hög grad tyngande å arbetet, vartill i icke ringa grad synes ha bidragit ofullständigheter och felaktigheter i aviseringen samt försenat eller underlåtet fullgörande av aviseringsplikten, varav föranletts tidsödande eftersökningar av felande eller, på grund av felskrivning av fastighetsbeteckningarna, felplacerade tilläggsuppgifter samt skriftväxling med och telefonförfrågningar hos pastorsämbeten och länsbyråer i andra län.

De svårigheter, som sålunda uppstått vid engångsaktualiseringen av plåtregistren ha nödvändiggjort iordningställande av ett hjälpkortregister över befolkningen inom resp. län, vilket haft sin huvudsakliga användning såsom ett hjälpmedel att i de tryckande registren lokalisera tryckplåtar, vilka icke kunnat återfinnas med ledning av inkomna tilläggsuppgifter eller att snabbt kunna konstatera, huruvida tryckplåt för en viss i tilläggsuppgift avsedd person överhuvud inginge i länets plåtregister. Det försenade slutförandet av engångsaktualiseringen av plåtregistren har vidare medfört, att en lagring måst ske i betydande utsträckning jämväl av tilläggsuppgifter inkomna efter den beräknade tidpunkten för engångsaktualiseringens slutförande, varigenom det vid engångsaktualiseringen nödvändiga »clearingförfarandet» erhållit en till tiden utsträckt tillämpning, som icke avsetts. På grund därav ha plåtregistren icke alltid kunnat givas erforderlig grad av aktualitet, innan arbetet med tryckning av stommor till mantalslängden måste taga sin början. Antalet av de vid mantalsskrivningsförrättningen verkställda rättelserna i de tryckta stommorna till mantalslängden torde därigenom ha blivit avsevärt större än eljest bort ha blivit fallet, vilket tyngt kontrollen av de tryckande registren mot de rättade stommorna samt orsakat visst dubbelarbete vid registrens aktualisering. Systemet med utväxling av plåtar mellan olika län har även framtvingat en viss kontroll från länsbyråernas sida av mantalsskrivningsförrättarnas beslut, vilket givit anledning till undersökningar och skriftväxling med vederbörande förrättningsmän och pastorsämbeten i de fall, då dubbelskrivningar och utslutningar vid mantalsskrivningen uppdragats vid justeringen av de tryckande registren mot inkomna underrättelser rörande sådana beslut. Det torde emellertid vara otvivelaktigt att även frånsett ovan berörda omständigheter en undervärdering skett av kostnaderna för de tryckande registrens aktualisering med stöd av inkomna tilläggsuppgifter samt stommor till mantalslängder.

Den undervärdering, som vid kostnadsberäkningarnas uppgörande skett av arbetet med de tryckande registrens aktualisering, sammanhänger därmed att vid kostnadsberäkningarnas verkställande — i motsats mot vad fallet varit beträffande de under budgetåret 1945/46 pågående uppläggningsarbetena — möjlighet saknats att genom praktiska prov utrona den arbetstid, som erfordrades för utförande av de olika arbetsmomenten i det komplicerade aktualiseringsförfarandet, varigenom säkra hållpunkter saknats för beräkningarnas verkställande. Särskilt synes det sagda ha avseende å arbetena med granskning, rättelse och beredande till prägling av inkomna tilläggsuppgifter, plåtarnas uppsökande i registren samt registrens slutjustering med stöd av anteckningarna i de rättade stommarna till mantalslängden, vilka arbeten visat sig mera kostnadskrävande än beräknat. Omfattningen av pastors avisering har däremot icke varit större än som funnits anledning att räkna med; överskridandet av kostnadsberäkningarna innebär alltså en fördyring av den relativa aktualiseringskostnaden (d. v. s. kostnaden per blankett eller präglad plåt räknat). Erfarenheterna från mantalsskrivningen för år 1947 utvisa även otvetydigt ett behov av en betydande tillfällig förstärkning av länsbyråernas biträdespersonal varje år vid tiden för mantalsskrivningen, därest aktualiseringsarbetet vid denna tid, på vilken omkring två tredjedelar av alla inkomna tilläggsuppgifter torde belöpa sig, skall kunna behörigen genomföras. Omfattningen av den tillfälliga personalförstärkning, som sålunda varje höst synes komma att erfordras, torde emellertid icke tillförlitligen kunna beräknas annorledes än genom särskilda organisationsundersökningar vid några länsstyrelser under tiden för mantalsskrivningarna. Det är centralbyråns avsikt att föranstalta om dylika undersökningar med anlitan av den tekniska expertis, som står till centralbyråns förfogande.

Av de till utförande under budgetåret 1946/47 planerade uppläggningsarbetena ha hittills — fränsett arbetet med plåtregistrens färdigställande och engångsaktualiseringen av dessa register — kunnat verkställas endast iordningställande av ett hjälpkortregister över befolkningen inom varje län samt aktualisering av plåtregistrens uppgifter rörande yrke eller titel; i viss utsträckning har därjämte underlag kunnat framställas för präglingen av fastighetsplåtar. En viss förskjutning har alltså kommit att äga rum i det uppställda tidsschemat för kvarstående uppläggningsarbetens genomförande.

Av de återstående uppläggningsarbetena måste följande komma till utförande under innevarande budgetår: födelsenumerering av den i riket kyrkobokförda befolkningen, tillprägling av de fastställda födelsenumren å personplåtarna, tryckning och distribution av medborgarkort samt tryckning av avtryckskort till pastors församlingsregister, de lokala skattemyndigheternas befolkningsregister samt länsbyråernas adressregister. Därjämte bör under samma budgetår påbörjas arbetet med prägling av plåtar för fastigheter samt, såvitt möjligt, för juridiska personer och rörelseidkare, ävensom arbetet med sortering av upprättade registerkort. Till följd av den förskjutning i tidsschemat, vilken ägt rum under första hälften av innevarande budgetår, torde arbetet med iordningställande av de tryckande registren över fastigheter, juridiska personer och rörelseidkare samt med uppsortering och distribution av de nyssnämnda registerkorten kunna slutföras först under sommaren 1947. Dessa arbeten torde emellertid, såvitt möjligt, böra vara avslutade i god tid före årets mantalsskrivningar. Det synes vidare angeläget, att redan under innevarande budgetår i viss utsträckning kunna komma till stånd med upprättande av duplettplåtar över fastigheter, vilka ägas eller innehavas av *en* person i syfte att utrona ändamålsenligheten av en dylik anordning av registren och därmed även förutsättningarna för att i fastig-

hetslängderna på maskinell väg verkställa ett sammanförande till ett ställe i längden av fastigheter i en ägares hand, varigenom de lokala skattemyndigheterna skulle avlastas det dem f. n. åvilande bestyret att i de tryckta längderna i efterhand manuellt verkställa ett dylikt sammanförande av ifrågavarande fastigheter.

Kostnaderna för genomförandet av de uppläggningsarbeten, vilka enligt det ovan anförda böra komma till utförande under innevarande budgetår, torde i enlighet med tidigare gjorda beräkningar, böra upptagas till 562 100 kronor enligt följande uppställning.

Födelsenumrering	kronor	120 000
Tillpräglning av födelsenummer	»	200 000
Upprättande av fastighetsplåtar	»	150 000
Viss sortering av registerkort m. m.	»	50 000
Maskinhyra	»	42 100
	kronor	562 100.

Härtill komma kostnader för det länsbyråerna genom övergångsbestämmelserna till kyrkobokföringskungörelsen den 30 december 1946 (nr 801) ålagda arbetet att avtrycka vissa uppgifter från plåtregistren å personakterna samt att distribuera personakterna till vederbörande pastorsämbeten, vilket arbete skall vara slutfört före den 1 juli 1947. Det arbete, som sålunda skall komma till utförande genom länsbyråernas försorg, kommer att medföra en betydande lättnad i pastors arbetsbörda.

Kostnaderna för fullföljandet av planerade uppläggningsarbeten vid länsbyråerna under återstoden av innevarande budgetår beräknas av centralbyrån till omkring 600 000 kronor. Då emellertid det för innevarande budgetår för ändamålet anvisade förslagsanslaget med ledning av belastningssiffrorna för tiden 1 juli—31 december kunde förutses vara i sin helhet förbrukat med utgången av februari månad 1947, förutser centralbyrån ett överskridande av anslaget med samma belopp, 600 000 kronor.

Vad angår framställningen om medel till slutförande under budgetåret 1947/48 av de förut omförmälda uppläggningsarbetena, vilka beräknas icke kunna medhinnas under innevarande budgetår, har statistiska centralbyrån anfört följande.

I enlighet med tidigare beräkningar torde kostnaderna härför böra upptagas till ett belopp av 346 650 kronor enligt följande specifikation.

Upprättande av plåtar för fastigheter, juridiska personer och rörelseidkare	kronor	130 000
Viss sortering av registerkort m. m.	»	200 000
Maskinhyra	»	16 650
	kronor	346 650.

Härtill komma de lönekostnader, vilka kunna föranledas av den tillfälliga förstärkning av biträdespersonalen, vilken enligt vad i det föregående framhållits, torde bli ofrånkomlig varje höst för genomförande inom behörig tid av arbetet med aktualiseringen av de tryckande registren under tiden för mantalsskrivningen. Såsom därvid framhållits, synes en tillförlitlig beräkning av omfattningen av den sålunda behövlige personalförstärkningen icke

möjlig att verkställa, innan särskilda organisationsundersökningar kunnat verkställas vid några länsstyrelser. I avvaktan härå torde lönekostnaderna för den i samband med mantalsskrivningen för år 1948 behövlige personalförstärkningen böra beräknas till omkring 200 000 kronor. Detta personalbehov torde under budgetåret 1947/48 kunna täckas genom kvarhållande av den tillfälliga personal, som då torde finnas anställd för pågående uppläggningsarbeten. Totalt skulle då för budgetåret 1947/48 erfordras ett anslag av omkring 550 000 kronor till lönekostnader för viss tillfällig personal hos länsbyråerna samt till hyreskostnader för maskiner. Det torde böra anmärkas, att de beräknade kostnaderna för budgetåret 1947/48 basera sig på löneläget under budgetåret 1946/47.

Centralbyrån vill i detta sammanhang framhålla att det synes böra övervägas huruvida icke en utökning av den fasta biträdespersonalen, vilken under uppläggningsstiden till en början avsiktligt något underdimensionerats, numera bör komma till stånd. Centralbyrån vill i förevarande avseende erinra om att centralbyrån i skrivelse den 6 september 1945 till statsrådet och chefen för finansdepartementet föreslagit, att med anställande av kontors elever enligt det av 1941 års folkbokföringskommitté framlagda förslaget till omorganisation av folkbokföringen under uppläggningsstiden t. v. skulle anstå samt att dylika elever av kommittén föreslagits skola fast anställas till ett antal av 29. Det sistnämnda personalbehovet täckes under uppläggningsstiden genom ett motsvarande antal tillfälligt anställda biträden. Erfarenheterna från budgetåret 1946/47 synas emellertid utvisa, att den nämnda personalen kommer att tagas i anspråk huvudsakligen för löpande arbetsuppgifter, såsom präglings-, trycknings- och därmed sammanhängande arbeten, samt därför bör beredas en fastare anställningsform. Centralbyrån har dock ansett sig t. v. icke böra framlägga förslag därom, innan närmare undersökning skett av organisationen vid några folkbokföringsavdelningar.

Slutligen har statistiska centralbyrån anfört, att vissa uppläggningsarbeten, som enligt planen för folkbokföringens omorganisation nu skulle komma till utförande, borde få anstå till tidpunkt efter utgången av budgetåret 1947/48 och anför härom följande.

Vad beträffar de hittills uppskjutna arbetena med tillprägling å personplåtarna av uppgifter rörande arbetsgivare och näringsgren, synes det icke möjligt att påbörja dem under nästföljande budgetår. Centralbyrån får med anledning därav föreslå, att med dessa kompletteringsarbeten får anstå under ytterligare ett år. Enligt vad centralbyrån under hand inhämtat, föreligger ur uppbördssynpunkt ej hinder mot ett sådant ytterligare uppskov med kompletteringens genomförande. Ett sådant anstånd synes oundgängligen erforderligt även för att de omfattande utredningar och planläggningsarbeten, vilka måste föregå dessa kompletteringsarbetens igångsättande, skola kunna komma till stånd.

Enligt planen för folkbokföringens omorganisation borde ytterligare viss komplettering av personplåtregistren komma till stånd efter registrens iordningställande. Denna komplettering skulle innefatta tillprägling å plåtarna av uppgifter rörande fastighets belägenhet i rote eller befolkningsagglomeration; därjämte skulle tillpräglas å plåt för äkta make andra makens födelse-nummer samt å barnplåt födelsenomet för en av föräldrarna. Centralbyrån är av den uppfattningen, att med nämnda kompletteringsarbeten tills vidare bör anstå, i avvaktan å ytterligare praktiska erfarenheter rörande behovet för registrens fortsatta förande av en sådan komplettering av plåtregistren. Hittills vunna erfarenheter synas närmast tyda på att uppgifterna utan olägen-

het kunna undvaras. Centralbyrån får med anledning därav föreslå, att även med nämnda kompletteringsarbeten tills vidare får anstå.

I skrivelse den 25 februari 1947 har statistiska centralbyrån till behandling upptagit frågan om uppläggning av ett kortregister över obefintliga, vilket enligt folkbokföringsförfattningarna förutsatts skola föras hos centralbyrån. Centralbyrån har upplyst att behovet av detta register, vilket avsåges skola utgöra ett komplement till de personaktsregister, som senare skola föras hos centralbyrån, aktualiserats redan nu genom den befattning med invandringsärenden, som ålagts centralbyrån från och med den 1 januari 1947. För närvarande saknade nämligen centralbyrån underlag för en bedömning huruvida invandrare, vilken befunnits böra kyrkobokföras i en viss församling, tidigare varit här i riket kyrkobokförd. Registret avsåges skola upprättas med ledning av uppgifter från vederbörande kyrkobokförare och mantalskontoret i Stockholm. Det syntes centralbyrån lämpligt att dessa för sitt bestyr med registret erhöle ersättning med 4 öre per blankett. Ersättning borde icke utgå i de fall där dess belopp skulle understiga 10 kronor. Kostnaderna för ifrågakvarande ändamål beräknades uppgå till ca 6 000 kronor, inklusive blankettkostnader.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har arbetet med uppläggning-
en av folkbokföringsregistret blivit dels försenat dels ock avsevärt mer kost- *Departements-*
nadskrävande än som ursprungligen förutsetts. Detta torde främst ha sin *chefen.*
grund däri att kostnaderna för den s. k. aktualiseringen av registret under-
skattats. Vidare ha under den tid arbetet pågått vissa löneförbättringar vid-
tagits för ifrågakvarande personal, vilket jämväl verkat fördyrande. Emellertid
torde i nuvarande läge någon annan linje än den av centralbyrån föreslagna
icke gärna vara möjlig i fråga om det fortsatta uppläggningsarbetet, utan
detta arbete torde böra med i stort sett oförändrad personalstyrka fullföljas
i sådan takt att folkbokföringsregistret för fysiska personer vid nästa man-
talskrivning kan betraktas såsom färdigt utom i vad rör de av centralbyrån
angivna tillpräglingsarna å personplåtarna av vissa speciella uppgifter.

I anslagshänseende har den inträffade förseningen av arbetet medfört en
besparing på det för budgetåret 1945/46 anvisade anslaget med i runt tal
260 000 kronor, och vidare har förseningen tillsammans med kostnadsökning-
en föranlett en överbelastning å innevarande budgetårs anslag, vilken av sta-
tistiska centralbyrån uppskattats till i runt tal 600 000 kronor. Slutligen med-
för förseningen behov av ett anslag för uppläggningskostnaderna under nästa
budgetår å i runt tal 550 000 kronor. I sistnämnda belopp ingå kostnaderna
för den aktualisering av folkbokföringsregistret, vilken sammanhänger med
registrets komplettering i samband med mantalsskrivningen på hösten 1947,
med ett belopp av i runt tal 200 000 kronor, avseende erforderlig personal-
förstärkning vid länsstyrelserna. Det torde vara ändamålsenligt att betrakta
denna aktualisering i samband med mantalsskrivningen för år 1948 såsom
ett led i uppläggningsarbetet och låta dessa kostnader för nästa budgetår ingå
i förevarande anslag. För tiden därefter torde emellertid medel för denna

årligen återkommande verksamhet böra beräknas under länsstyrelsernas avlöningsanslag. I samband med prövningen av sistnämnda anslagsbehov torde jämväl den av centralbyrån väckta frågan om överföring i ökad utsträckning av tillfällig personal vid länsstyrelserna till fastare anställning böra upptagas till övervägande.

Statistiska centralbyrån har vid beräkningen av dessa kostnader utgått från nu gällande avlöningsbestämmelser. Ehuru vissa kostnadsökningar kunna förutsättas uppkomma i anledning av den förestående löneregleringen, har jag med hänsyn till beräkningarnas osäkerhet icke ansett mig böra föreslå någon ändring av det äskade anslagsbeloppet.

Vad statistiska centralbyrån föreslagit i fråga om ersättning till kyrkobokförarna och mantalskontoret i Stockholm för uppgifter till registret över obefintliga föranleder icke erinran från min sida. Kostnaderna torde böra belasta förevarande anslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkbokföringen: Viss tillfällig personal vid länsstyrelserna m. m.* för budgetåret 1947/48 under sjunde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 550 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bengt Ericsson.